

Deklarantens rätt att få en klar rättsfråga prövad

I förevarande artikel behandlar jag det praktiskt processuella problemet med att skattemyndigheterna alltför ofta bortser från deklarantens rätt att få en klar rättsfråga prövad domstolsvägen. I stället begär man in uppgifter för att kunna ändra deklarerade (och därmed automatiskt fastställda) momsbelopp

Situationen är följande. En moms skyldig person har lämnat sin momsdeklaration för en särskild redovisningsperiod och skattemyndigheten har av någon anledning ställt frågor på grund härav. I skriftväxlingen anser skattemyndigheten någonting som bildar en särskild rättsfråga: det kan t.ex. röra tillämpbarheten för deklarantens verksamhet av en bestämmelse om undantag från momsplikt eller tillämpbarheten av något s.k. avdragsförbud. Deklarerade uppgifter i momsdeklarationen är ju automatiskt fastställda per definition i lagen, och kan bara frångås genom omprövning. Skattemyndigheten har i skriftväxlingen uppmärksammat på deklarantens inställning i rättsfrågan, dvs. rättsfrågan är på det sättet klar även om skattemyndigheten intar en annan ståndpunkt än den som förfäktas av deklaranten. När deklarationen utvisar skatt (moms) att återfå är det ofta också på det viset att deklaranten har överklagat skattemyndighetens innehållande av momsrestitutionen till riksskatteverket, varvid en prövning skall ske enligt 68 § 4 mom. uppbördslagen (jfr 16 kap. 11 § mervärdesskattelagen, ML) huruvida skattemyndigheten har fog att innehålla skatteåterbetalningen. Knäckfrågan därvidlag är om någon relevant utredning pågår. Denna fråga hänger intimt samman med själva sakfrågan, vilken emellertid skattemyndigheterna, trots att sakfrågan (rättsfrågan) är klar, alltför ofta obstruerar processuellt sett. Man hänvisar till pågående utredning och begär från deklaranten kompletteringar beträffande faktiska omständigheter för att kunna åstadkomma ett beloppsmässigt sett negativt beslut för deklaranten, ja till och med för att kunna avregistrera vederbörande från mervärdesskatt. När deklaranten försöker få still stånd en domstolsprövning av själva rättsfrågan (saken) agerar vissa skattemyndigheter på så sätt att man antingen vägrar att släppa upp frågan till länsrätten (det kommer helt enkelt inget omprövningsbeslut från skattemyndigheten) eller så fortsätter man med en till synes ändlös räkka av skriftliga krav om kompletteringar av faktiska omständigheter där temat klart uttalat är att man t.ex. skall skära i avdragsrätten.

Skattemyndigheterna ställer alltså genom det beskrivna agerandet upp ett postulat om att den egna lagtolkningen beträffande rättsfrågan är den "rätta", och föregriper därmed en domstolsprövning. På detta sätt obstrueras enligt min mening det processuella systemet. Skattemyndigheterna har ett s.k. tolkningsföreträdare, men det gäller fastställda belopp och dess exigibilitet trots ett överklagande från deklarantens sida. Nu gäller emellertid frågan "steget före": skall deklarerade belopp överhuvudtaget frångås genom en omprövning? Jag anser att sakprocessen, som numera gäller på skatteområdet, innebär att deklaranten har rätt att få en klar rättsfråga prövad i domstol. Utfallet av en sådan prövning bestämmer sedan behovet av kompletterande uppgifter för en eventuell beloppsmässig konsekvensändring av deklarerade belopp. Sakprocessen skall ju för övrigt innebära en möjlighet att meddela deldom i en särskild rättsfråga, varvid vid ett för deklaranten positivt utfall innebär att någon ytterligare utredning angående de faktiska omständigheterna överhuvudtaget inte aktualiseras (jfr angående deldom och även angående mellandom, prop. 1989/90:74 sid. 378 och 379). Jag anser alltså att det hos vissa skattemyndigheter nu påtalade förhållningssättet utgör en klar obstruktion av t.ex. möjligheten att få en deldom avseende rättsfrågan och att det utgör ett påtagligt åsidosättande av gällande processuella regler.